

Sygn. akt III AUa 275/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 marca 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Anna Polak
Sędziowie:	SSO del. Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk (spr.) SSA Barbara Białecka
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 19 marca 2019 r. w S.

sprawy H. F.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji H. F.

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 22 marca 2018 r., sygn. akt VI U 1487/17

- zmienia zaskarżony wyrok w punkcie II oraz poprzedzającą go decyzję w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonej H. F. prawo do obliczenia wysokości emerytury przy zastosowaniu tablic trwania życia obowiązujących w dniu w którym ubezpieczona osiągnęła powszechny wiek emerytalny wynoszący 60 lat,
- zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. na rzecz H. F. kwotę 30 (trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów sądowych.

SSA Barbara Białecka	SSA Anna Polak	SSO del. Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk
----------------------	----------------	---

Sygn. akt III AUa 275/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 5 września 2017 r. znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał H. F. emeryturę w kwocie zaliczkowej od 1 lipca 2017 r., czyli od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek.

Odwołanie od ww. decyzji złożyła H. F. domagając się jej zmiany.

Precyzując swoje stanowisko w trakcie rozprawy w dniu 17 stycznia 2018 r., ubezpieczona wniosła o ustalenie średniego dalszego trwania życia na dzień ukończenia przez nią 60 lat.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o oddalenie odwołania.

Wyrokiem z dnia 22 marca 2018 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych umorzył postępowanie w części objętej decyzją z dnia 9 lutego 2018 roku, oddalił odwołanie w pozostałej części.

Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

H. F. urodziła się (...) W okresie od 15 listopada 1983 r. do 20 września 2017 r. ubezpieczona była zatrudniona w (...) Uniwersytecie Technologicznym w S. kolejno na stanowiskach starszego asystenta, wykładowcy i adiunkta.

Decyzją z dnia 5 listopada 2004 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., ustalił H. F. wartość kapitału początkowego, na dzień 1 stycznia 1999 r. w kwocie 181.437,08 zł, przyjmując jako podstawę wymiaru kapitału początkowego kwotę 1.657,36 zł. Okresy składkowe zostały uwzględnione w wymiarze 24 lat zaś okresy nieskładkowe w wymiarze 5 lat. Współczynnik proporcjonalny do osiągniętego do dnia 31 grudnia 1998 r. wieku oraz okresu składkowego i nieskładkowego wyniósł 100%, zaś średnie dalsze trwanie życia ustalono na 209 miesięcy.

W dniu 20 lipca 2017 r. ubezpieczona złożyła w organie rentowym wniosek o przyznanie emerytury. W dacie złożenia wniosku ubezpieczona była członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

W rozpoznaniu wniosku ubezpieczonej, ZUS zaskarżoną decyzją przyznał H. F. emeryturę w kwocie zaliczkowej od 1 lipca 2017 r., czyli od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Z uwagi na kontynuowanie przez ubezpieczoną zatrudnienia wypłata emerytury została zawieszona.

W dniu 22 września 2017 r. ubezpieczona przedłożyła w organie rentowym świadectwo pracy z dnia 20 września 2017 r.

W związku z przedłożeniem przez ubezpieczoną świadectwa pracy, ZUS decyzją z dnia 6 października 2017 r. wznowił wypłatę emerytury od dnia 1 września 2017 r., tj. od miesiąca w którym zgłoszono wniosek.

Wydaną w toku postępowania decyzją z dnia 9 lutego 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych przeliczył H. F. emeryturę w ostatecznej wysokości od dnia 1 września 2017 r. Organ rentowy do obliczenia wysokości emerytury uwzględnił kwotę składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji – 227.221,38 zł, kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego – 667.186,94 zł, kwotę środków zewidencjonowanych na subkoncie z uwzględnieniem waloryzacji – 111.604,89 zł, średnie dalsze trwanie życia – 203,00 miesiące. Ustalona wysokość emerytury wyniosła 4.955,73 zł.

Po dokonaniu powyższych ustaleń Sąd Okręgowy uznał odwołanie za nieuzasadnione podnosząc, że stan faktyczny w niniejszym postępowaniu pozostawał niesporny, a Sąd orzekający ustalił go na podstawie niebudzących jego wątpliwości oraz niekwestionowanych przez strony dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach rentowych skarżącej.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że pod jego rozważenie poddana została ocena prawidłowości decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, którą organ rentowy przyznał H. F. emeryturę od 1 lipca 2017 r. ustalając jej wysokość w oparciu o średnie dalsze trwanie życia wynikające z tablicy trwania życia obowiązującej w dniu osiągnięcia wieku emerytalnego wskazanego w art. 24 ust. 1b ustawy emerytalnej zgodnie z art. 17a z zastrzeżeniem art. 7 ust. 2a ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1097). Kwestia ta wypełniała, a zarazem zawężała obszar rozpoznawczy i kontrolny Sądu.

Sąd meriti podkreślił, że decyzje organu rentowego mają charakter deklaratoryjny, a przedmiotem postępowania sądowego jest ocena zgodności z prawem – w aspekcie formalnym i materialnym – decyzji wydanej przez organ rentowy. Postępowanie to ma zatem charakter kontrolny. Postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych toczy się w trybie odwoławczym od decyzji organu rentowego, co wynika z treści art. 476 §2 k.p.c. Taki odwoławczy tryb postępowania powoduje, iż sąd powszechny rozpoznając odwołanie wniesione przez stronę postępowania dokonuje kontroli prawidłowości decyzji wydanej przez organ rentowy z punktu widzenia jej zgodności z prawem i równocześnie związany jest jej zakresem. Kontrolna rola sądu powinna korespondować z zakresem rozstrzygnięcia dokonanego w decyzji administracyjnej.

Sąd Okręgowy przypomniał można, że w wyroku z dnia 23 kwietnia 2010 r. (sygn. akt II UK 309/09, Lex nr 604210) Sąd Najwyższy stwierdził, iż zgodnie z systemem orzekania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych w postępowaniu wywołanym odwołaniem do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych sąd rozstrzyga o prawidłowości zaskarżonej decyzji (art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. i art. 477 14a k.p.c.) w granicach jej treści i przedmiotu. Granice rozpoznania w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych wyznacza zatem treść i przedmiot zaskarżonej decyzji, a Sąd nie jest uprawniony do wykroczenia poza te granice.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy przyjął art. 24 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 887 ze zm. w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania zaskarżonej decyzji), zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego określonego w ust. 1a i 1b, z zastrzeżeniem art. 46, 47, 50, 50a, 50e i 184. Stosownie zaś do treści art. 24 ust. 1a pkt 1 wiek emerytalny dla kobiet urodzonych w okresie w okresie do dnia 31 grudnia 1952 r. wynosi co najmniej 60 lat.

Z kolei zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy emerytalnej, emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z uwzględnieniem ust. 5 i art. 183. W ust. 2 wskazano, że wiek ubezpieczonego w dniu przejścia na emeryturę wyraża się w ukończonych latach i miesiącach. Średnie dalsze trwanie życia ustala się wspólnie dla mężczyzn i kobiet oraz wyraża się w miesiącach (ust. 3). Przy czym w ust. 4 i 5 wskazano, że tablice trwania życia ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" corocznie w terminie do dnia 31 marca Prezes Głównego Urzędu Statystycznego. Tablice, o których mowa w ust. 4, są podstawą przyznawania emerytur na wnioski zgłoszone od dnia 1 kwietnia do dnia 31 marca następnego roku kalendarzowego.

Stosownie natomiast do treści art. 26 ust. 6 jeżeli jest to korzystniejsze dla ubezpieczonego, do ustalenia wysokości emerytury zgodnie z ust. 1 stosuje się tablice trwania życia obowiązujące w dniu, w którym ubezpieczony osiągnął wiek emerytalny, o którym mowa w art. 24 ust. 1a i 1b oraz w art. 27 ust. 2 i 3.

Następnie Sąd pierwszej instancji podniósł, iż zaskarżona w niniejszym postępowaniu decyzja ZUS z dnia 5 września 2017 r. wydana została w rozpoznaniu wniosku ubezpieczonej z dnia 20 lipca 2017 r. Wnioskodawczyni w dniu składania wniosku o emeryturę była członkiem otwartego funduszu emerytalnego wobec czego zastosowanie do niej znalazł przepis art. 17a ustawy o emeryturach kapitałowych z dnia 21 listopada 2008 r. (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1097). Stosownie do treści tego przepisu jeżeli członek otwartego funduszu emerytalnego złoży po raz pierwszy wniosek o emeryturę z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, o której mowa w art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, po ukończeniu wieku, o którym mowa w art. 7 ust. 2, kwotę środków zewidencjonowanych na subkoncie uwzględnia się przy ustalaniu wysokości emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zgodnie z treścią art. 7 ust. 1 ustawy o emeryturach kapitałowych ze środków zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, zwanym dalej

„subkontem”, przysługuje okresowa emerytura kapitałowa. Okresowa emerytura kapitałowa przysługuje członkowi otwartego funduszu emerytalnego do ukończenia 67 roku życia, z zastrzeżeniem ust. 2a (ust. 2).

Stosownie natomiast do treści art. 7 ust. 2a pkt 9 w latach 2014-2020 okresowa emerytura kapitałowa przysługuje członkowi otwartego funduszu emerytalnego do osiągnięcia przed dniem 1 maja 2017 r. wieku 66 lat i 1 miesiąca. Wiek ten, co niesporne, ubezpieczona osiągnęła w dniu 1 marca 2017 r.

W świetle powyższego, Sąd Okręgowy ocenił, że za prawidłowe uznać należy przyjęcie przez ZUS do obliczenia wysokości emerytury ubezpieczonej średniego dalszego trwania życia dla osoby z uwzględnieniem wskaźnika wynikającego z Komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 26 marca 2016 r. w sprawie tablicy średniego dalszego trwania życia kobiet i mężczyzn (M.P. z 2016 r. poz. 291). Do obliczenia wysokości emerytury organ rentowy, zdaniem Sądu pierwszej instancji, zasadnie przyjął średnie dalsze trwania życia dla osoby mającej 66 lat i 5 miesięcy wynoszące 204,30 miesięcy, co jest wskaźnikiem dla ubezpieczonej korzystniejszym, niż średnie dalsze trwanie życia ustalone na podstawie tablicy trwania życia obowiązującej w dniu zgłoszenia wniosku o emeryturę.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że w toku postępowania organ rentowy decyzją z dnia z dnia 9 lutego 2018 r. przeliczył H. F. emeryturę w ostatecznej wysokości od dnia 1 września 2017 r. Do obliczenia wysokości emerytury organ rentowy uwzględnił średnie dalsze trwanie życia – 203,00 miesiące. Zgodnie z treścią art. 477¹³ zdanie 1 k.p.c., zmiana przez organ rentowy zaskarżonej decyzji przed rozstrzygnięciem sprawy przez sąd - przez wydanie decyzji uwzględniającej w całości lub w części żądanie strony - powoduje umorzenie postępowania w całości lub w części.

Mając na uwadze fakt wydania przez ZUS decyzji z dnia 9 lutego 2018 r., uwzględniającej w części żądanie ubezpieczonej dotyczące uwzględnienia przy wyliczeniu emerytury średniego dalszego trwania życia w wysokości niższej niż przyjęta przez ZUS w zaskarżonej decyzji (tj. w wysokości 204,30 miesięcy), Sąd Okręgowy w punkcie I sentencji wyroku - na podstawie art. 477¹³ zdanie 1 k.p.c. - umorzył postępowanie w części objętej decyzją z dnia 9 lutego 2018 r. w zakresie objętym przedmiotowym żądaniem.

W pozostałym zakresie - stosownie do treści art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. - Sąd Okręgowy oddalił odwołanie ubezpieczonej jako bezzasadne, o czym orzekł w punkcie II sentencji wyroku.

Z powyższym rozstrzygnięciem nie zgodziła się ubezpieczona zarzucając mu:

- naruszenie przepisów postępowania cywilnego :

1. art. 233 par. 1 Kodeksu postępowania cywilnego (dalej: k.p.c.) w zw. z art. 228 par. 1 i 2 oraz 227 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny materiału dowodowego w zakresie błędnego nieustalenia, że przy wyliczeniu świadczenia należy przyjąć średnią długość życia 193,30 miesiąca, co doprowadziło do wydania błędnego rozstrzygnięcia, gdyż rzutowało na zastosowanie właściwych przepisów prawa materialnego oraz wyliczenie wysokości świadczenia,

2. art. 477(14) par. 2 k.p.c. poprzez oddalenie odwołania, gdy wadliwość decyzji skutkowałą koniecznością zmiany decyzji pozwanego zgodnie z kierunkiem odwołania, co miało wpływ na wynik sprawy, gdyż skutkowało wydaniem wadliwego rozstrzygnięcia.

- naruszenie przepisów prawa materialnego:

3. art. 26 ust. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez błędną wykładnię wymienionego przepisu polegającą na przyjęciu niewłaściwej średniej długości trwania życia powódki, co rzutowało na przyjęcie, iż zaskarżona decyzja ZUS oparta jest na właściwych przepisach prawa, a w konsekwencji wadliwego nieuchylenia zaskarżonej decyzji.

Mając na uwadze powyższe skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez uwzględnienie odwołania powódki w całości zgodnie z kierunkiem odwołania, ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Wniosła również o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów postępowania sądowego w I i II instancji według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelująca wskazała, że osiągnęła wiek emerytalny w 2011 r. i domaga się, żeby z tej tabeli korzystać - zgodnie z tabelą zakładana średnia długość życia to 193,30 miesiąca. Zdaniem skarżącej, pozwany rażąco naruszył art. 26 ust. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej: ustawa emerytalna). Odmienne ustalenie Sądu powoduje, że zaskarżony wyrok jest błędny, gdyż opiera się na niewłaściwych ustaleniach faktycznych oraz na błędnej wykładni przepisów prawa materialnego.

Wnioskodawczyni podkreśliła, że Sąd ma obowiązek wyprowadzenia z zebranego w sprawie materiału dowodowego wniosków poprawnych logicznie. W niniejszym przypadku doszło zaś do błędnego ustalenia stanu faktycznego, w konsekwencji naruszenia art. 233 par. 1 k.p.c., co także stanowi błąd w ustaleniach faktycznych.

Apelująca zaakcentowała, że „do obliczania wysokości emerytury przyjmuje się - o ile jest to korzystniejsze dla ubezpieczonego - tablice średniego dalszego trwania życia obowiązujące w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, a nie w dniu zgłoszenia wniosku o emeryturę.” ((...), s. (...)), a także komentator „średnie dalsze trwanie życia ustala się: 1) na dzień osiągnięcia wieku emerytalnego, jeżeli wniosek o emeryturę został złożony w miesiącu osiągnięcia tego wieku lub przed miesiącem, w którym został osiągnięty wiek emerytalny; 2) na dzień złożenia wniosku o emeryturę, jeżeli wniosek złożono w miesiącach następujących po miesiącu, w którym został osiągnięty wiek emerytalny. 3. Średnie dalsze trwanie życia dla potrzeb obliczenia emerytury przyznawanej z urzędu ustala się: 1) na dzień osiągnięcia wieku emerytalnego, jeżeli emerytura zostanie z urzędu przyznana od dnia osiągnięcia wieku emerytalnego; 2) na dzień, od którego zostanie przyznana z urzędu emerytura, jeżeli emerytura ta zostanie przyznana od miesiąca, od którego podjęta byłaby wypłata renty.” (Art. 26 Emerytury i renty red. Gudowska 2013, wyd. 1/Spyt).

Skarżąca podkreśliła również, że istnieje gwarancja praw nabytych przed 1 października 2017 r. co, jej zdaniem, w niniejszej sprawie wymienione zostało naruszone. Dla kobiet urodzonych do dnia 31 grudnia 1952 r. wiek emerytalny wynosił lat 60. Błędna wykładnia przepisów prawa materialnego nieuwzględniająca zasady ochrony praw nabytych skutkowałą wydaniem błędnego rozstrzygnięcia.

Wnioskodawczyni wskazał, że art. 2 konstytucji zawierający klauzulę demokratycznego państwa prawnego należy do fundamentalnych przepisów konstytucyjnych określających podstawowe i szczególnie chronione cechy ustrojowe RP. Stanowi on niezwykle ważną dyrektywę w zakresie stanowienia prawa dla organów władzy publicznej. Jednakże dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw w trybie skargi konstytucyjnej podstawy należy poszukać nie w klauzuli demokratycznego państwa prawnego lecz w konkretnych postanowieniach konstytucji. W wyroku z 10 lipca 2000 r., SK 21/99 stwierdzono, że zasada *lex retro non agit* oraz zasada ochrony praw nabytych mają charakter zasad przedmiotowych, wyznaczających granice ingerencji władzy publicznej w sferę praw podmiotowych. Naruszenie tych zasad może uzasadniać zarzut niedopuszczalnego wkroczenia przez tę władzę w sferę konstytucyjnie chronionych praw lub wolności jednostki, co w konsekwencji prowadzi do stwierdzenia sprzecznego z porządkiem konstytucyjnym naruszenia tych praw lub wolności. W wyroku z 4 stycznia 2000 r. K. 18/99 stwierdzono, że u podstaw praw nabytych znajduje się dążenie do zapewnienia jednostce bezpieczeństwa prawnego i umożliwienia jej racjonalnego planowania przyszłych działań. Konstytucyjna zasada ochrony praw nabytych nie wyklucza stanowienia regulacji ograniczających lub znoszących prawa podmiotowe. Ocena dopuszczalności wyjątków od zasady ochrony praw nabytych wymaga, zdaniem Trybunału, rozważenia na ile oczekiwanie jednostki dotyczące ochrony praw nabytych jest usprawiedliwione, ponieważ zasada ochrony praw nabytych chroni wyłącznie oczekiwania usprawiedliwione i racjonalne, art. 2 konstytucji zasadą demokratycznego państwa prawnego. Trybunał Konstytucyjny zwracał już wielokrotnie uwagę, że na treść tej-zasady składa się szereg zasad, które- nie zostały ujęte *expressis verbis* w Konstytucji, ale które wynikają z istoty i aksjologii demokratycznego państwa prawnego. Do zasad tych należy zasada

ochrony zaufania obywatela do państwa i do stanowionego przez nie prawa, z której wynikają liczne dalsze zasady szczegółowe, m. in. zasada poszanowania praw nabytych. U podstaw poszanowania praw nabytych znajduje się dążenie do zapewnienia jednostce bezpieczeństwa prawnego i umożliwienia jej racjonalnego planowania przyszłych działań. Zgodnie z ustalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego w sferze praw emerytalno-rentowych zasadą ochrony praw nabytych objęte są zarówno prawa nabyte w drodze skonkretyzowanych decyzji, przyznających świadczenia, jak i prawa nabyte in abstracto zgodnie z ustawą przed zgłoszeniem wniosku o ich przyznanie.

Zdaniem ubezpieczonej, w przedmiotowej sprawie zasada ta została naruszona.

W odpowiedzi na apelację organ wniósł o jej oddalenie w całości.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Sąd Apelacyjny, po dokonaniu dodatkowych ustaleń uznał, że apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Należy wskazać, że postępowanie apelacyjne, jakkolwiek jest postępowaniem odwoławczym i kontrolnym, to zachowuje charakter postępowania rozpoznawczego. Merytoryczny charakter orzekania w postępowaniu apelacyjnym polega na tym, że sąd apelacyjny, o ile zaistnieje taka konieczność, ma obowiązek dokonać własnych ustaleń i samodzielnie ocenić sprawę, z punktu widzenia prawa materialnego. Stąd też w aktualnym postępowaniu Sąd Apelacyjny dodatkowo w pierwszej kolejności ustalił, że ubezpieczona H. F. urodziła się (...) Dnia (...) roku, a więc w wieku 66 lat 6 miesięcy złożyła wniosek o emeryturę będąc członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

Decyzją z dnia 3 sierpnia 2017 roku organ przyznał ubezpieczonej zaliczkę na poczet przysługującej emerytury od dnia 1 lipca 2017 r. W uzasadnieniu decyzji ZUS wskazał, że do obliczenia emerytury przyjęto średnie dalsze trwanie życia wynikające z tablicy trwania życia obowiązującej w dniu osiągnięcia przez ubezpieczoną powszechnego wieku emerytalnego. Organ rentowy wyjaśnił, że jest to rozwiązanie korzystniejsze dla odwołującej – niższe niż średnie dalsze trwanie życia ustalone na podstawie tablicy trwania życia obowiązującej w dniu zgłoszenia wniosku o emeryturę. Dalej organ wskazał, że wypłatę emerytury zawiesza, gdyż ubezpieczona kontynuuje zatrudnienie.

Następnie zaskarżoną decyzją z dnia 5 września 2017 roku ZUS uchylił decyzję z dnia 3 sierpnia 2017 roku. W jej uzasadnieniu wyjaśnił, że do obliczenia emerytury w docelowej wysokości przyjęto średnie dalsze trwanie życia wynikające z tablicy trwania życia obowiązującej w dniu osiągnięcia wieku emerytalnego wskazanego w art. 24 ust. 1 b ustawy emerytalnej zgodnie z art. 17 a ustawy z 21 listopada 2008 roku o emeryturach kapitałowych, tj. 66 lat i 1 miesiąc, ponieważ jest dla ubezpieczonej korzystniejsze, tj. niższe niż średnie dalsze trwanie życia ustalone na podstawie tablicy trwania życia obowiązującej w dniu zgłoszenia wniosku o emeryturę. Wypłatę emerytury organ zawiesił z uwagi na kontynuowanie przez H. F. zatrudnienia.

Ubezpieczona odwołała się od decyzji z dnia 3 sierpnia 2017 roku. Zakwestionowała sposób obliczenia, a w konsekwencji wysokość przyznanej emerytury. Odwołująca podniosła, że zgodnie z tabelą obowiązującą w dniu zgłoszenia przez nią wniosku o emeryturę, czyli dla wieku 66 lat i 5 miesięcy wartość średniego dalszego trwania życia wynosi 207,8. Następnie ubezpieczona podała, że zgodnie z ustawą z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych osiągnęła wiek emerytalny w dniu (...). i zgodnie z obowiązującą tabelą dla średniego dalszego trwania życia w tym okresie (M.P. z 2010 r. Nr 19 poz. 194) wskaźnik dla 66 lat i 5 miesięcy wynosił 193,3. Przy takim wskaźniku wysokość emerytury powinna być wyższa i zdaniem ubezpieczonej ten właśnie wskaźnik winien być przyjęty do obliczeń.

W odpowiedzi ZUS poinformował ubezpieczoną, że w wyniku ponownego rozpatrzenia sprawy, wydał nową decyzję, z dnia 5 września 2017 roku. Skutkiem powyższego zaliczka na poczet emerytury pozostała w tej samej wysokości – 4.915,58 zł.

Ubezpieczona odwołała się od decyzji z dnia 5 września 2017 roku. Powtórzyła argumentację, jak w uprzednim odwołaniu. Jednakże na rozprawie w dniu 17 stycznia 2018 roku sprecyzowała swoje stanowisko i wniosła o ustalenie dalszego trwania życia na dzień ukończenia przez nią 60 lat.

Decyzją z dnia 6. 10. 2017 r. organ wznowił emeryturę ubezpieczonej. Decyzją zaś z 23.10.2017 r. uchylono decyzję z dnia 6.10.2017 r. i nieznacznie zmieniono naliczone wyrównania, potrącenia i odliczenia. Następnie decyzją z dnia 9 lutego 2018 roku organ przeliczył emeryturę ubezpieczonej. Jako średnie dalsze trwanie życia przyjął wskaźnik 203 miesięcy.

W toku postępowania przed Sądem Apelacyjnym zobowiązano organ rentowy do wskazania z jakich przyczyn (na jakiej podstawie prawnej) nie przyjęto zgodnie z treścią art. 26 ust. 6 ustawy o emeryturach i rentach z FUS do obliczenia wysokości emerytury ubezpieczonej tablic trwania życia obowiązujących w dniu, w którym ubezpieczona osiągnęła powszechny wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla kobiet urodzonych do dnia 31 grudnia 1952 r. (art. 24 ust. 1a pkt. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w brzmieniu obowiązującym w dniu złożenia wniosku o emeryturę) skoro pierwszorazowy wniosek o emeryturę ubezpieczona złożyła w dniu (...) (w wieku 66 lat i 5 miesięcy) tj. już po wygaśnięciu jej prawa do okresowej emerytury kapitałowej zgodnie z treścią art. 9 ust. 2 ustawy o emeryturach kapitałowych (której nigdy nie pobierała i jej wysokość nigdy nie została ustalona stosownie do treści art. 24 ustawy o emeryturach kapitałowych. Organ rentowy nie udzielił w istocie odpowiedzi na tak sformułowane pytanie zaś w dniu 20 marca 2019 r. na rozprawie przyznał, że zaskarżona decyzja była błędna i winna być zmieniona (dowód: oświadczenie pełnomocnika ZUS oraz przesłuchanie E. W. pracownika wydziału świadczeń emerytalno-rentowych).

Niezależnie od powyższych oświadczeń, rozstrzygając sprawę merytorycznie, wskazać należy, że dniem 1 maja 2015 r. została znowelizowana treść art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez dodanie ustępu 6 zgodnie, z którym jeżeli jest to korzystniejsze dla ubezpieczonego, do ustalenia wysokości emerytury zgodnie z ust. 1 stosuje się tablice trwania życia obowiązujące w dniu, w którym ubezpieczony osiągnął wiek emerytalny, o którym mowa w art. 24 ust. 1a i 1b oraz w art. 27 ust. 2 i 3 (a więc w przypadku ubezpieczonej wiek 60 lat).

Projekt tej nowelizacji zawierał między innymi propozycję dotyczącą umożliwienia przy wyliczeniu wysokości emerytury zastosowania tablic dalszego trwania życia obowiązujących w dniu, w którym ubezpieczony osiągnął wiek emerytalny. Z uzasadnienia tego projektu wynikało jednoznacznie, że zmiany w systemie emerytalnym polegające na wydłużeniu wieku emerytalnego miały na celu spowodowanie wydłużenia aktywności zawodowej ubezpieczonych. Dłuższa aktywność zawodowa oznaczać miała wyższe świadczenie, ze względu na fakt, że na jego wysokość wpływa nie tylko wyrażony stażem pracy i opłaconymi składkami wkład ubezpieczonego do systemu (wzrost licznika w formule emerytalnej), ale również dalsze trwanie życia (późniejsze przejście na emeryturę obniża mianownik formuły emerytalnej).

Z uzasadnienia projektu wynikało również, iż zgodnie z art. 26 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Prezes Głównego Urzędu Statystycznego ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" corocznie w terminie do dnia 31 marca tablice trwania życia. Analiza komunikatów ogłoszonych w roku 2011, 2012 i 2013 wykazała, że wskaźnik średniego dalszego trwania życia ulega stopniowemu wydłużeniu dla danej grupy wiekowej, co powoduje ograniczenie pozytywnego wpływu wydłużenia aktywności zawodowej na wysokość przyszłej emerytury. Z tej przyczyny, w ocenie ustawodawcy, nie jest w pełni realizowany cel ustawy w postaci zachęty do wydłużenia aktywności zawodowej. Zadaniem nowelizacji było zatem umożliwienie zastosowanie tablic dalszego trwania życia obowiązujących w dniu, w którym ubezpieczony osiągnął wiek emerytalny - jeżeli będzie to bardziej korzystne dla ubezpieczonego.

Zdaniem ustawodawcy, ubezpieczony, który osiągnął wiek emerytalny i rozważy kontynuowanie aktywności zawodowej, będzie mógł dzięki wprowadzonemu rozwiązaniu dokładniej przewidzieć wysokość przyszłego świadczenia emerytalnego, niezależnie od przyszłych tablic opublikowanych przez Prezesa GUS. Nowelizacja w większym stopniu będzie zatem wypełniać zasadę zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji. W uzasadnieniu projektu przypomniano również, że zdaniem Trybunału Konstytucyjnego zasada

ta opiera się na pewności prawa, a więc takim zespole cech przysługujących prawu, które zapewnią jednostce bezpieczeństwo prawne; umożliwiają jej decydowanie o swoim postępowaniu w oparciu o pełną znajomość przesłanek działania organów państwowych oraz konsekwencji prawnych, jakie jej działania mogą pociągnąć za sobą (wyrok z 13 listopada 2012 r., sygn. K2/12). Ponadto, proponowana zmiana w większym stopniu może zachęcić ubezpieczonych do kontynuowania aktywności zawodowej po osiągnięciu wieku emerytalnego, co będzie także korzystne z punktu widzenia bezpieczeństwa finansów publicznych.

Mając powyższe na uwadze, podkreślić również należy, że ustawa o emeryturach kapitałowych, na którą powoływał się organ rentowy przy wydawaniu zaskarżonej decyzji była propozycją regulacji wypłaty emerytur ze środków gromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych. W przepisach projektu określono wówczas rodzaje emerytur wypłacanych z kapitałowej części powszechnego i obowiązkowego systemu emerytalnego, warunki nabycia do nich prawa i procedury związane z ich przyznaniem. Zaprojektowany system przewidywał czynny udział ubezpieczonych - członków otwartych funduszy emerytalnych, w całym procesie inicjowania wypłaty świadczeń. Centralną instytucją pośredniczącą w procesie wymiany informacji i oświadczeń między przyszłym emerytem a instytucją wypłacającą świadczenia jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych. ZUS miał również doręczać przyszłe emerytury. W procesie wypłaty emerytury z II filara przewidywało się aktywną rolę dwóch innych instytucji - otwartego funduszu emerytalnego i zarządzanego przez zakład emerytalny funduszu dożywotnich emerytur kapitałowych (w chwili obecnej już nieistniejącego na mocy nowelizacji z 1 lutego 2014 r. kiedy to zlikwidowano dożywotnie emerytury kapitałowe a pozostawiono jedynie okresowe emerytury kapitałowe).

Okresowa emerytura kapitałowa w chwili obecnej jest świadczeniem adresowanym wyłącznie do ubezpieczonych - członków OFE - kobiet, które osiągnęły powszechny wiek emerytalny (60-67 lat) w okresie 2013 – 2040 (kobiety urodzone w latach 1953 – 1973) lub powszechny wiek emerytalny (65,5 – 67 lat) w okresie 2014 – 2020 (kobiety urodzone w latach 1949 – 1953). Jest to więc świadczenie o charakterze przejściowym, którego pobieranie zakończy się wraz z ukończeniem 67 roku życia (art. 7 ust. 2 ustawy o emeryturach kapitałowych) lub , jak w przypadku ubezpieczonej, odnośnie kobiet urodzonych w latach 1949-1953 – wraz z osiągnięciem wieku w przedziale 65,5 – 67 lat - art. 7 ust. 2a ustawy o emeryturach kapitałowych (Okresowe emerytury kapitałowe, red. K. Antonów, Warszawa 2014, s. 869).

Zgodnie zaś z art. 9 ww. ustawy wygaśnięcie prawa do (...) następuje z dniem poprzedzającym dzień, w którym członek OFE ukończył 67 rok życia, z zastrzeżeniem że wygaśnięcie prawa do (...) w stosunku do kobiet urodzonych, jak ubezpieczona, w latach 1949 – 1953 następuje wcześniej, tj. po osiągnięciu wieku wskazanego w art. 7 ust. 2a ustawy.

Zlikwidowanie dożywotniej emerytury kapitałowej i pozostawienie możliwości skorzystania jedynie z okresowej emerytury kapitałowej ale jedynie do czasu ukończenia przez członka otwartego funduszu emerytalnego wieku określonego w art. 7 ust. 2 ustawy o emeryturach kapitałowych (lub 2a w chwili złożenia przez ubezpieczoną wniosku o emeryturę a więc w przypadku ubezpieczonej osiągnięcia wieku 66 lat i 1 miesiąca – art. 7 ust. 2a pkt 9) spowodowało, że ubezpieczona, która wystąpiła o emeryturę po osiągnięciu tego wieku nie mogła już nigdy skorzystać z wypłaty emerytury kapitałowej, a zatem środki przez nią zgromadzone w otwartym funduszu emerytalnym zaewidencjonowane na subkoncie, na mocy art. 17a ust. 1 ustawy o emeryturach kapitałowych musiały zostać uwzględnione przy ustalaniu wysokości emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nieskorzystanie przez ubezpieczoną z możliwości wypłaty okresowej emerytury kapitałowej oraz niemożność skorzystania z niej po osiągnięciu określonego wieku powoduje brak jakichkolwiek ograniczeń przy zastosowaniu przy wyliczeniu wysokości emerytury treści art. 26 ust 6 ustawy o emeryturach i rentach z FUS zwłaszcza, że powodowałoby to niczym nieuzasadnione zróżnicowanie praw ubezpieczonych do określenia wysokości świadczenia i stałoby w całkowitej sprzeczności z celem wprowadzenia tej regulacji.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję.

Rozstrzygając o kosztach procesu na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 i art. 99 k.p.c. zasądono na rzecz ubezpieczonej, jako strony wygrywającej spór, koszty opłaconej apelacji.

SSA Barbara Białecka SSA Anna Polak SSO del. Gabriela Horodnicka

- Stelmaszczuk